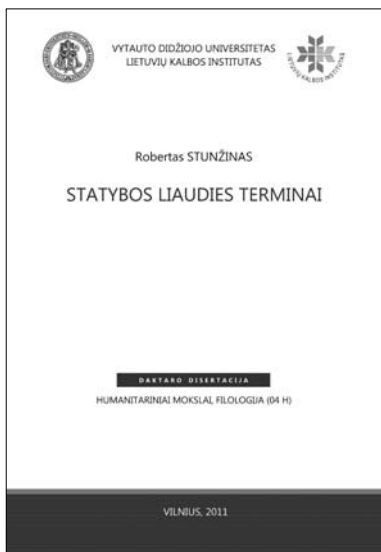

Robertas Stunžinas
STATYBOS LIAUDIES TERMINAI.
DAKTARO DISERTACIJA
Vilnius: Lietuvių kalbos institutas,
2011, 159 p.

SOLVITA LABANAUSKIENĖ

Lietuvių kalbos institutas

2011 metų birželio 28 d. Lietuvių kalbos instituto Terminologijos centro darbuotojas Robertas Stunžinas klotingai apgynė daktaro disertaciją *Statybos liaudies terminai*, kuriai autorius pasirinko bemaž netyrinėtą leksikos sluoksnį. Tiriamąjį darbo objektą sudaro 5533 statybos liaudies terminai ir jų variantai. Disertacijos tikslas – nustatyti statybos liaudies terminų santykį su mokslo terminija, ištirti statybos liaudies terminų raišką, reikšmes ir tarpusavio ryšius. Statybos liaudies terminai darbe nagrinėjami aprašomuoju, lyginamuoju ir statistiniu metodais, taip pat naudojamosi komponentinės analizės principais. Kaip pagrindinius šaltinius disertacijos autorius pasirinko *Lietuvių kalbos žodyną* ir *Lietuvių kalbos atlasą*. Išsamesnį tiriamosios srities vaizdą praplečia tarmių žodynai: *Druskininkų tarmės žodynas*, *Kaltanėnų šnektos žodynas*, *Kazlų Rūdos šnektos žodynas* (I t.), *Kupiškėnų žodynas* (I t.), *Lazūnų tarmės žodynas*, *Šiaurės rytų dūnininkų šnektų žodynas* ir *Zanavykų šnektos žodynas* (I–III t.).

R. Stunžino darbą sudaro įvadas, dvi dėstomosios dalys, išvados, pagrindinių šaltinių (10 pozicijų), papildomų šaltinių (15 pozicijų) ir literatūros (119 pozicijų) sąrašai.

Įvade nurodomi disertacijos temos pasirinkimo motyvai, darbo naujumas, aktualumas, trumpai apžvelgiami statybos liaudies terminų šaltiniai ir ty-

rinėjimai, pristatomas tiriamasis objektas, darbo tikslas, uždaviniai ir metodai, paaiškinama disertacijoje vartojamų *liaudies terminų, statybos liaudies terminų, lietuviškų terminų, skolinių, hibridinių terminų, sinoniminių terminų, daugiareikšmių liaudies terminų, homoniminių terminų, variantų, metaforinių terminų ir metoniminių terminų* samprata. Jame taip pat pateikiami ginamieji teiginiai ir autoriaus skelbtos publikacijos disertacijos tema.

Pirmojoje iš pagrindinių dalių *Liaudies terminų samprata, požymiai ir santykis su mokslo terminais* aptariami liaudies terminijos bruožai ir jos santykis su mokslo terminija. Autorius išsamiau nagrinėja, kokiais keliais reikalavimais skiriasi liaudies ir mokslo terminai, aptaria jų semantinius laukus, kategorizavimą, klasifikavimą, liaudies ir mokslo terminų nominaciją.

Antrąją dalį *Statybos liaudies terminų reikšmės skyriai, kilmė, sinonimija, daugiareikšmiškumas, homonimija ir varijavimas* sudaro aštuoni skyriai ir dvidešimt du poskyriai. Šioje dalyje nagrinėjama terminų reikšmė, kilmė, sinonimiškumas, daugiareikšmiškumas, homonimija ir varijavimas. Visą tiriamą medžiagą sudaro šie reikšmės skyriai: 1) pastatų, jų dalių ir patalpų pavadinimai, 2) pastatų konstrukcijų pavadinimai, 3) pastatų įtaisinių pavadinimai, 4) tvorų ir aptvarų pavadinimai, 5) statybinių medžiagų pavadinimai, 6) statybos įrankių, priemonių ir atliekų pavadinimai, 7) statybinių medžiagų gaminimo vietų, įrenginių ir dirbtuvių pavadinimai, 8) statybos amatininkų pavadinimai.

Kilmės atžvilgiu aptariami lietuviški, svetimos kilmės ir mišrūs terminai. Autoriaus pirmiausia skiriami pagrindiniai, svarbiausi, terminai, kurie toliau aprašomi pagal tarpusavio hierarchinį ir nehierarchinį išsidėstymą. Hierarchinis išsidėstymas nagrinėjamas pagal giminės ir rūšies bei visumos ir dalies santykius. Skiriant gimininius ir rūšinius terminus, atsižvelgiama į terminų aiškinimus šaltiniuose ir į logines įvardijamų sąvokų sąsajas. Šiame skyriuje aptariami ir hiponiminio varijavimo atvejai – jais siekiama parodyti terminų raiškos priemonių įvairumą. Nagrinėjant terminų sinonimiją, aptariama terminų kilmė ir sinonimų eilutės. Atskiras dėmesys skiriamas metaforiniams ir metoniminiams terminams. Analizuojant terminų daugiareikšmiškumą, naudojamas paradigminiu semantinės analizės principu, atsižvelgiama į tai, kokiais ryšiais siejasi terminai. Paskutinėje kiekvieno skyriaus dalyje aptariamas terminų išraiškos varijavimas. Disertacijoje apsiribota tik tais atvejais, kai variantai skiriasi tik vienu kuriuo

požymiu. Varijavimas nagrinėjamas pagal kalbos lygmenis ir skiriami trijų tipų variantai: akcentiniai, fonetiniai bei morfologiniai.

Parašytas nuodugnus liaudies terminų tyrimas, kuris yra aktualus, pateikiama nemažai apibendrintos informacijos apie statybos liaudies terminiją. R. Stunžino disertacija galės naudotis dabartinės statybos terminijos tvarkytojai, normintojai ir tobulintojai.

Gauta 2012-12-03

Solvita Labanauskienė
Lietuvių kalbos institutas
P. Vileišio g. 5, LT-10308 Vilnius
E. paštas labanauskiene@lki.lt